

ІННОВАЦІЙНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВ ВОДОПОСТАЧАННЯ

Розглядаються питання інноваційного розвитку підприємств водопостачання і можливостей застосування нових підходів до економічної політики підприємства. Обґрунтовано напрямки впровадження інноваційного підходу на підприємствах водопостачання.

Економічна та фінансова ситуація в усіх регіонах України характеризується зростаючими потребами у розвитку комунального господарства та інших галузей міської інфраструктури, що пов'язано з трансформаційними процесами, які відбуваються в державі. Однак задоволенню цих потреб заважає ряд чинників, головні з котрих – галузевий розбаланс, скорочення державного фінансування підприємств комунального господарства, та недосконала система управління на регіональному та місцевому рівнях. Остання складова (механізм та система управління) найменш затратна і достатньо результативна, щоб як раз на неї звернути найбільшу увагу.

Інновація та інноваційний процес є двома найважливішими поняттями в теорії інновацій. У сучасному розумінні, поняття «інновація» охоплює не лише нові товари, але й новітні досягнення в сфері управління, бізнесу та фінансово-економічних підходів. Нововведення, спричинені інноваціями, можуть мати місце в сфері послуг чи в системах управління та маркетингу, завдяки яким товари та послуги створюються та розповсюджуються [2].

Інноваційна діяльність підприємств водопостачання розглядається як один з основних засобів їхньої адаптації до постійних змін зовнішнього середовища і здійснення саморозвитку з орієнтацією на покращення якості питної води і покращення самого процесу організації послуг. З розвитком ринкових відносин формуються і відповідні їм стратегії поведінки суб'єктів регіональної системи.

В загальному випадку виділяють два типи ринкових стратегій функціонування господарюючого суб'єкта: стабілізаційні (збереження досягнутого рівня виробництва, частки ринку тощо) і розвиваючі (розширення виробництва, частки ринку, збільшення прибутку і т.п.). Однак, як свідчить практика, перші можуть принести тільки тимчасовий успіх і не забезпечують тривалого виживання підприємств на ринку відповідно до їх місії і прийнятої мотивації бізнесу.

У тематичному плані аналізу інноваційної ситуації та стратегій науковцями досліджувалося багато практичних аспектів, вирішені також окремі проблеми: удосконалення певних економічних відносин у межах існуючої системи інвестор - розробник новацій - виробник - постачальник - збутовик - споживач - суспільство в цілому. Зокрема, слід зазначити роботи А.М.Бузні, Н.І.Чухрай, М.А.Йохна та В.В.Стадник [1, 5, 6], де розглянуті проблеми формування стратегії інноваційного розвитку підприємств.

Деякі проблеми ефективного функціонування економічних агентів за рахунок впровадження інновацій, які виникли на сучасному етапі розвитку, з цілком об'єктивних причин раніше не досліджувались через несформовані підходи щодо їх вирішення. Останнє характерно для проблеми розробки науково-методологічних основ формування економічного механізму розвитку підприємств водопостачання з орієнтацією на інновації.

Приймаючи за основу ці визначення, вважаємо, що економічний механізм – це система взаємопов'язаних функцій стихійної чи регульованої дії, які провокують та розвивають економічні процеси, використовуючи внутрішній потенціал своєї ресурсної і організаційної системи. На основі цього механізму створюються і змінюються економічні нормативи, формуються економічні та фінансові показники, проявляють свою дію економічні закони і закономірності, здійснюється обіг коштів, організується діяльність системи і її розвиток.

Процесу формування ринку передують маркетингові дослідження, спрямовані на аналіз кон'юнктури і наявних ринкових можливостей, у тому числі можливостей ресурсного забезпечення, насамперед фінансового.

Слід зазначити, що якісно і в повному обсязі проводити маркетингові дослідження підприємства водопостачання, враховуючи їхнє фінансове становище, недостатнє кадрове забезпечення і високі вимоги до оперативності роботи, практично не спроможні. Крім того, спеціальні ринкові дослідження потребують додаткових ресурсів, яких у підприємства бракує.

Є більш простий спосіб аналітичного підходу, орієнтованого на споживача, який отримав визнання в зарубіжній практиці [4]. Він передбачає оперативні міні-опитування фактичних і потенційних споживачів; регулярну участь у виставках, конференціях, симпозіумах; аналіз періодичних видань, вивчення патентів, аналіз комп'ютерних банків даних, залучення до співпраці кваліфікованих фахівців (у тому числі споживачів), добре знайомих з предметом діяльності; аналіз діяльності інших підприємств галузі. Такий підхід часто приносить не мен-

ший ефект, ніж традиційні, але він значно дешевший і оперативніший. Накопичена у процесі таких досліджень інформація використовується у подальших циклах аналізу, підвищуючи тим самим їхню оперативність і якість. Опитування корисні і тим, що дають орієнтири зміни економічного мислення [3].

Процес інноваційного розвитку підприємств водопостачання розглядається у взаємодії з постачальниками вихідної сировини і матеріалів, конкурентами, торговими і збутовими посередниками, споживачами у конкретних економічних, політичних, екологічних, правових та інших умовах. Попри всі складності цих взаємодій означений процес піддається управлінню. Управління інноваційним розвитком орієнтоване на досягнення визначених цілей (завоювання більшої частки ринку, збільшення прибутку в поточному періоді чи в перспективі, забезпечення високих темпів сталого економічного розвитку) в умовах конкурентного середовища.

В цілому, таке узгодження цілей та інтересів господарюючих суб'єктів відбувається за допомогою ринкових механізмів (механізму рівноваги виробництва і споживання, механізму конкуренції і ринкового ціноутворення, механізмів прогнозування економічних циклів і т.д.), інноваційного механізму розвитку, а також механізмів державного і регіонального регулювання і підтримки.

Управління інноваційним розвитком здійснюється на декількох рівнях: рівні держави, рівні регіону чи галузі, рівні конкретного підприємства водопостачання. Перший становить макрорівень управління, другий – мезорівень, а останній – мікрорівень.

Макрорівень управління включає елементи регулюючих механізмів: державного регулювання ринкових процесів, правового регулювання підприємницької діяльності, соціального, політичного регулювання тощо. Мезорівень – як раз розглядає регіон як самостійний об'єкт господарювання і потребує впровадження механізмів баласного регулювання й інтеграційного поєднання зусиль всіх суб'єктів на певній території. Мікрорівень конкретизує варіанти дій окремих підприємств з пошуку шляхів розвитку ринкових можливостей, які спираються на постійну і послідовну розробку і виведення на ринок різного роду новацій з метою забезпечення тривалого виживання і стійкого розвитку в конкурентному середовищі.

В умовах перманентної нестабільності, постійних змін політичного, економічного, екологічного середовища розвиток майбутніх подій практично завжди має альтернативний характер. Існує декілька можливих наслідків прийнятого рішення з різною ймовірністю досягнення проектних характеристик розвитку. Тому, приймаючи рішення про

вибір одного з варіантів інноваційного розвитку, завжди варто брати до уваги можливість різного розвитку подій і зважати на це у відповідних розрахунках і висновках.

Узагальнення наведених характеристик інноваційного процесу дозволяє розглядати механізм розвитку системи водопостачання як відкриту, адаптивну, динамічну систему імовірнісного характеру (принцип системності), яка функціонує в ринковому середовищі в межах, окреслених методами державного і регіонального регулювання (принцип регульованого ринку), що забезпечує тривале виживання і розвиток суб'єкта господарської діяльності у нестабільному середовищі за рахунок безупинного пошуку і використання нових способів і сфер реалізації його потенціалу (принцип орієнтації на інновації). Таким чином, авторами формується своє обґрунтування підходу до інноваційної стратегії підприємств водопостачання, як систему трьох принципів (системності, регульованого ринку, інноваційності).

Наведені теоретичні положення є базою інноваційного механізму розвитку, який відповідно до запропонованого підходу, дозволяє одержати синергетичний ефект, оскільки створюються умови прогресивного розвитку на основі інновацій як окремих суб'єктів господарської (підприємницької) діяльності (розробників інновацій, виробників, інвесторів, постачальників, збутовиків тощо), так і суспільства в цілому (економіка, екологія, наука, соціальні програми і т. д.).

Підприємства водопостачання у якості готової продукції виробляють питну воду. Вони мають індустріально розвинутий технологічний комплекс (тип промислового масового виробництва), забезпечують безперервний технологічний процес. Вода, як продукт промислового виробництва, є невід'ємною частиною багатьох інших виробництв, входячи в їх технологічні процеси. Тому було б не зовсім вірно, якби водопровідна система розглядалась як «допоміжний ресурс інших виробництв». Скоріш – це базовий і вагомий елемент єдиного державного економіко-господарського комплексу, де і вода, і енергетика мають бути враховані на рівних, як головні компоненти балансу економічних процесів.

Інноваційний розвиток ґрунтується на постійних удосконаленнях технологій, методів організації виробництва і збуту відповідно до змін ринкової кон'юнктури. В цих умовах необхідно гнучко підходити до формування організаційних структур управління. Гнучкість підходу до формування організаційних структур управління полягає в тому, що розглянуті найбільш характерні і значні інноваційні проекти, типи концесійний механізм, ГІС-технології та ін.

Механізм інноваційного розвитку є багаторівневим і полі систем-

ним. Досягнення цілей у такому механізмі, а основною є орієнтація маркетингової, а через неї інноваційної, інвестиційної і виробничо-збутової діяльності господарюючих суб'єктів на виявлення і всебічне використання існуючих і перспективних ринкових можливостей (для досягнення успіху в конкуренції, максимізації поточних і перспективних доходів тощо), можливе лише в разі узгодженої взаємодії всіх його систем і складових, а також при збереженні структурної цілісності. Узгодження роботи всіх систем забезпечує система мотивації, тому вона виступає як узгоджуюча і об'єднуюча.

1.Бузнi А.М. Методологія і практика формування інноваційної стратегії в державних і регіональних науково-виробничих системах: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.10.01 / Ін-т економіко-правових досліджень НАН України. – Донецьк, 1999. – 35 с.

2.Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку. – Харків: НТУ «ХПІ», 2002. – 316 с.

3.Леонов Я.В. Оцінка попиту на ринку водопостачання та роль профспілок у побудові тарифної політики на комунальні послуги // Науково-практичний збірник. Спецвипуск №1 (34). – 2006. – С.211-217.

4.Малхотра, Нэреш К. Маркетинговые исследования. Практическое руководство: Пер. с англ. – 3-е изд. – М.: Изд. дом «Вильямс», 2003. – 960с.

5.Чухрай Н.І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове і логістичне забезпечення. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2002. – 262 с.

6.Йохна М.А., Стадник В.В. Економіка і організація інноваційної діяльності. – К.: Вид. центр «Академія», 2005. – 400 с.

Отримано 06.05.2008

УДК 65.011.8

І.А.ГРУЗІНА, канд. екон. наук

Харківський національний економічний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Розкривається сутність інноваційної діяльності, основні принципи її ефективної організації на підприємстві, виявлено основні проблеми, з якими стикаються українські підприємства у сучасних умовах, та запропоновано шляхи їхньої реалізації.

У сучасних умовах господарювання інноваційна діяльність служить могутнім каталізатором розвитку економіки, надійною гарантією високоєфективного бізнесу. Це обумовлено тим, що в ринковій економіці інновації являють собою інструмент конкуренції, оскільки ведуть до зниження собівартості, цін, зростання прибутку, створення нових потреб, притоку грошей, підвищення іміджу виробника нових продуктів, відкриття і захоплення нових ринків, у тому числі зовнішніх. Із загостренням конкуренції на світових і національних ринках, прискоренням внаслідок цього науково-технічного розвитку для переважної